

Samling af Afgørelser

Sag T-418/10

voestalpine AG

og

voestalpine Wire Rod Austria GmbH

mod

Europa-Kommissionen

»Konkurrence — kartel — det europæiske marked for forspændingsstål — fastsættelse af priser, opdeling af markedet og udveksling af følsomme forretningsoplysninger — enkelt, kompleks og vedvarende overtrædelse — agentaftale — situation, hvor agentens ulovlige adfærd tilregnes kommittenten — kommittentens manglende kendskab til agentens ulovlige adfærd — deltagelse i en af overtrædelsens komponenter og kendskab til den samlede plan — retningslinjerne for beregning af bøder af 2006 — proportionalitet — princippet om individuelle straffe og sanktioner — fuld prøvelsesret«

Sammendrag – Rettens dom (Sjette Afdeling) af 15. juli 2015

1. *Konkurrence — administrativ procedure — kommissionsafgørelse, der fastslår en overtrædelse — Kommissionen har bevisbyrden for en overtrædelse og dennes varighed — omfanget af bevisbyrden — graden af præcision, der kræves i Kommissionens bevisforhold — en række indicier — domstolskontrol — rækkevidde — afgørelse, der giver anledning til tvivl hos Retten — overholdelse af princippet om uskyldsformodning*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53; Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, art. 48, stk. 1; Rådets forordning nr. 1/2003, art. 2)

2. *Karteller — forbud — overtrædelser — aftaler og samordnet praksis udgør en enkelt overtrædelse — en virksomhed tilregnes ansvaret for hele overtrædelsen til trods for virksomhedens begrænsede rolle — lovlig — hensyntagen ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og ved udmålingen af bødens størrelse*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53)

3. *Karteller — deltagelse i møder med et konkurrencebegrænsende formål — omstændighed, der i mangel af afstandtagen fra de truffne beslutninger giver grundlag for at fastslå, at virksomheden deltog i den efterfølgende aftale — adfærd, der afviger fra den, der blev aftalt i kartellet — ingen betydning — Kommissionens overholdelse af proceduremæssige garantier — domstolskontrol*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53)

4. *Konkurrence — EU-regler — overtrædelser — tilregnelser — virksomhed — begreb — økonomisk enhed — selskaber med et vertikalt forhold — selskaber, der er forbundet ved en agentaftale — bedømmelseskriterier*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53)

5. *Konkurrence — EU-regler — overtrædelser — tilregnelser — virksomhed — begreb — økonomisk enhed — selskaber, der er forbundet ved en agentaftale — bedømmelseskriterier — mellemmandens påtagelse af en økonomisk risiko*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53; Kommissionens meddelelse 2000/C 291/01)

6. *Konkurrence — EU-regler — overtrædelser — tilregnelser — virksomhed — begreb — økonomisk enhed — selskaber, der er forbundet ved en agentaftale — agent, der handler på vegne af to deltagere i et kartel — bedømmelseskriterier — økonomisk risiko*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53)

7. *Konkurrence — EU-regler — overtrædelser — tilregnelser — virksomhed — begreb — økonomisk enhed — selskaber, der er forbundet ved en agentaftale — bedømmelseskriterier — kommittentens manglende kendskab til agentens konkurrencebegrænsende adfærd — ingen betydning*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53)

8. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — fastsættelse af grundbeløbet — overtrædelsens grovhed — bedømmelseskriterier — skønsbeføjelse forbeholdt Kommissionen — grænser — overholdelse af proportionalitetsprincippet og princippet om individuelle straffe og sanktioner*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53; Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, art. 49, stk. 3; Rådets forordning nr. 1/2003, art. 23, stk. 2 og 3; Kommissionens meddelelse 2006/C 210/02)

9. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — beregningsmetode fastsat i Kommissionens retningslinjer — individuel udmåling af straffen på forskellige stadier af fastsættelsen af størrelsen*

(Art. 101 TEUF; EØS-aftalen, art. 53; Rådets forordning nr. 1/2003, art. 23, stk. 2; Kommissionens meddelelse 2006/C 210/02, punkt 22, 27, 29, 36 og 37)

10. *Konkurrence — bøder — størrelse — Kommissionens skøn — domstolskontrol — fuld prøvelsesret — retsvirkning — underlagt retningslinjerne for bødeberegning — udelukket — omstændigheder, der skal tages i betragtning*

(Art. 229 EF; EØS-aftalen, art. 53; Rådets forordning nr. 1/2003, art. 31; Kommissionens meddelelse 2006/C 210/02)

1. Jf. afgørelsens tekst.

(jf. præmis 116-118)

2. Jf. afgørelsens tekst.

(jf. præmis 119-124)

3. For at føre tilstrækkeligt bevis for, at en virksomhed deltager i en konkurrencebegrænsende aftale, er det tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at den pågældende virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der blev indgået konkurrencebegrænsende aftaler, uden klart at have taget afstand herfra. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det virksomheden at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at den kan påvise, at dens deltagelse i nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres. Endvidere bemærkes, at den omstændighed, at en virksomhed ikke følger udfaldet af et møde, der havde et konkurrencebegrænsende formål, ikke fritager den for ansvaret for sin deltagelse i et kartel, medmindre den offentligt har taget afstand fra dets indhold. Den omstændighed, at en virksomhed ikke har deltaget i samtlige de elementer, som skal være til stede, for at der er tale om et kartel, eller at den eventuelt kun har spillet en mindre rolle i de elementer, som den har deltaget i, er kun relevant ved vurderingen af overtrædelsens grovhed og, i givet fald, ved udmålingen af bøden. Såfremt virksomhedernes ansvar for en konkurrencebegrænsende adfærd ifølge Kommissionen er et resultat af deres deltagelse i møder, hvis formål var en sådan adfærd, påhviler det i denne forbindelse Unionens retsinstanser at efterprøve, om disse virksomheder såvel under den administrative procedure som ved disse retsinstanser fik lejlighed til at tage til genmæle over for de således dragne konklusioner og, alt efter forholdene, fik mulighed for at godtgøre omstændigheder, der kaster et andet lys over de af Kommissionen fastslåede faktiske omstændigheder, og som gør det muligt at give en anden forklaring på de faktiske omstændigheder end den, som Kommissionen lagde til grund.

(jf. præmis 125, 127 og 128)

4. Jf. afgørelsens tekst.

(jf. præmis 134-139)

5. På konkurrenceretsområdet gælder, at med henblik på at fastlægge, om der foreligger en økonomisk enhed mellem to selskaber med et vertikalt forhold, som f.eks. forholdet mellem en kommittent og hans agent eller mellemmand, er to omstændigheder blevet lagt til grund som de vigtigste referenceparametre: dels om mellemmanden påtager sig en økonomisk risiko, dels om de tjenesteydelser, som mellemmanden leverer, har eksklusiv karakter.

Hvad angår spørgsmålet om påtagelse af en økonomisk risiko kan en mellemhandler i denne henseende ikke betragtes som et hjælpeorgan, der er integreret i kommittentens virksomhed, hvis den aftale, som er indgået med sidstnævnte, lader mellemhandleren overtage eller beholde funktioner, som økonomisk set svarer til en uafhængig forhandlers, idet de indeholder bestemmelse om, at mellemhandleren skal bære de økonomiske risici, der er forbundet med salg til eller indgåelse af kontrakter med tredjemænd. Hvad angår en kontrakt, der kan analyseres om en agentkontrakt som omhandlet i punkt 12 i retningslinjerne for vertikale begrænsninger, hvorefter en agent kun afholder omkostninger, der kan anses for underordnede, uden at påtage sig andet end en ubetydelig økonomisk risiko, påtager en agent sig således ikke funktioner, som økonomisk set svarer til en uafhængig forhandlers.

(jf. præmis 139, 140, 145, 147 og 148)

6. På konkurrenceretsområdet foretages vurderingen af, om der foreligger en økonomisk enhed mellem en kommittent og dennes agent, på grundlag af to referenceparametre: dels om mellemmanden påtager sig en økonomisk risiko, dels om de tjenesteydelser, som mellemmanden leverer, har eksklusiv karakter.

Hvad angår de af mellemhandleren udførte tjenesteydelsers eksklusive karakter taler den omstændighed, at mellemhandleren parallelt med de aktiviteter, der udøves for kommittentens regning, som uafhængig forhandler udfører transaktioner af betydeligt omfang på markedet for det

pågældende produkt eller den pågældende tjenesteydelse, i denne henseende ikke til fordel for at antage, at der er tale om en økonomisk enhed. Når en agent handler på vegne af to deltagere i kartellet uden personligt at være aktiv på det omhandlede marked, skal det for at fastlægge, om der foreligger en økonomisk enhed mellem agenten og en af dennes kommittenter, imidlertid afklares, om denne agent med hensyn til de aktiviteter, han har fået overdraget af denne kommittent, er i stand til at agere som en uafhængig forhandler, der frit kan fastlægge sin egen kommercielle strategi. Såfremt agenten ikke er i stand til at agere således, udgør de funktioner, som den pågældende udøver på vegne af nævnte kommittent, en integrerende del af sidstnævntes aktiviteter.

I tilfælde af dobbelt repræsentation beror det afgørende element for at fastslå, at der foreligger en økonomisk enhed, således på bedømmelsen af de økonomiske risici i forbindelse med salg eller gennemførelse af de kontrakter, der blev indgået med tredjemænd. Hvis agentkontrakten, indgået med et af de repræsenterede selskaber, ikke giver agenten mulighed for at handle i den betydning, som udtrykket er anvendt i konkurrenceretten, som en uafhængig forhandler hvad angår de aktiviteter, som han har fået overdraget, kan den dobbelte repræsentation således ikke rejse tvivl om den konklusion, at agenten de facto opererer som et hjælpeorgan og dermed udgør en enkelt økonomisk enhed med denne virksomhed. Agenten kan således anses for både at udgøre en økonomisk enhed med den ene og den anden af deltagerne i kartellet. Når den dobbelte repræsentation medfører, at agenten kan være i besiddelse af følsomme forretningsoplysninger fra to kilder, udgør dette særlige kendetegn en faktor, der forbedrer koordinationen i forbindelse med kartellet.

(jf. præmis 139, 141, 149, 151-153, 155, 158, 160, 161 og 163)

7. På konkurrenceretsområdet gælder, at når agenten har handlet på kommittentens vegne og for dennes regning uden at påtage sig den økonomiske risiko ved de aktiviteter, som den pågældende har fået overdraget, kan denne agents ulovlige adfærd tilregnes kommittenten, ligesom en arbejdsgiver kan tilregnes de ulovlige handlinger, som en af hans ansatte begår, selv uden at der foreligger bevis for, at kommittenten havde kendskab til agentens konkurrencebegrænsende adfærd. I betragtning af kontrakten og som ved et af moderselskabet helejet eller næsten helejet datterselskab eller som ved en medarbejder, der handler på vegne af sin arbejdsgiver, anses agenten for at handle på vegne af kommittenten, og agenten danner en økonomisk enhed med kommittenten.

(jf. præmis 175 og 394)

8. Det fremgår af artikel 49, stk. 3, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, at straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen.

I denne henseende skal der ved fastsættelsen af størrelsen af bøder, der pålægges for overtrædelser af konkurrencebestemmelserne, tages hensyn til alle de forhold, der kan indgå i bedømmelsen af grovheden af aftaler og former for samordnet praksis, der er erklæret uforenelige med det indre marked i henhold til artikel 101, stk. 1, TEUF og EØS-aftalens artikel 53, herunder bl.a. den rolle, som hver af de parter, der har deltaget i overtrædelsen, har spillet, og den risiko, som overtrædelser af denne art indebærer for gennemførelsen af Unionens mål. Tilsvarende skal den omstændighed, at en virksomhed ikke har deltaget i samtlige de elementer, som skal være til stede, for at der er tale om et kartel, eller at den kun har spillet en mindre rolle i de elementer, som den har deltaget i, tages i betragtning ved vurderingen af overtrædelsens grovhed og i givet fald ved udmålingen af bødens størrelse. Når der foreligger en enkelt overtrædelse i betydningen en kompleks overtrædelse, der består af et kompleks af aftaler og samordnet praksis på særskilte markeder, hvor lovovertræderne ikke alle er til stede eller kun kan have et delvist kendskab til den samlede plan, skal der pålægges individuelle sanktioner i den forstand, at de pålægges i forhold til de omhandlede virksomheders adfærd og kendetegn. I denne sammenhæng indebærer proportionalitetsprincippet, at bøden skal udmåles i forhold til de elementer, der tages i betragtning både ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed som sådan og ved bedømmelsen af grovheden af den sanktionspålagte virksomheds deltagelse i overtrædelsen. I forbindelse med en sanktion, der er pålagt for overtrædelse af konkurrenceretten

vedrørende karteller, skal Kommissionen således sørge for at pålægge individuelle straffe i forhold til overtrædelsen, idet den skal tage hensyn til hver enkelt overtræders særlige situation. I denne henseende kan en overtræder, der ikke kan holdes ansvarlig for visse led af en enkelt overtrædelse, således ikke have haft en rolle i gennemførelsen af nævnte led. Som følge af det begrænsede omfang af overtrædelsen, der lægges den pågældende til last, er overtrædelsen af konkurrenceretten nødvendigvis mindre grov end den, der lægges de overtrædere, der har deltaget i alle led af overtrædelsen, til last.

Proportionalitetsprincippet pålægger følgelig Kommissionen, at den ved beregningen af bøden tager den omstændighed i betragtning, at en virksomhed kun har deltaget, via en agent, i et led af den enkelte overtrædelse, og at det med hensyn til dette led, idet virksomheden ikke har deltaget i den europæiske del af det samlede kartellet, ikke kan antages, at denne deltagelse såvel med hensyn til formål som virkninger kunne række ud over én medlemsstats område. Når en sådan virksomhed er blevet pålagt en bøde, der er identisk med den, som den ville være blevet pålagt, hvis den var blevet tilregnet deltagelse i samtlige led af den enkelte overtrædelse, skal Kommissionens afgørelse annulleres, idet den undlod at tage den berørte virksomheds særlige situation i betragtning. I denne henseende er den omstændighed, at denne virksomhed kunne have kendskab til den paneuropæiske dimension af det samlede kartel, selv om et sådan kendskab ikke er godtgjort, ikke i sig selv tilstrækkelig til med henblik på beregningen af bøden at tage hensyn til værdien af den afsætning, der er realiseret på disse markeder, eftersom det ikke er godtgjort for denne afsætning, at den nævnte virksomhed havde udvist en konkurrencebegrænsende adfærd.

(jf. præmis 408, 411-415, 437 og 442-447)

9. I forbindelse med en sanktion, der er pålagt for overtrædelse af konkurrenceretten vedrørende karteller, skal Kommissionen således sørge for at pålægge individuelle straffe i forhold til overtrædelsen, idet den skal tage hensyn til hver enkelt overtræders særlige situation. I praksis kan en individuel udmåling af straffen i forhold til overtrædelsen foretages på forskellige stadier af fastsættelsen af bødens størrelse.

For det første kan Kommissionen anerkende de særlige kendetegn ved en virksomheds deltagelse i overtrædelsen på det stadium, hvor den objektive grovhed af den enkelte overtrædelse bedømmes som omhandlet i punkt 22 i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003.

For det andet kan Kommissionen anerkende nævnte særlige kendetegn på det stadium, hvor de formildende omstændigheder, der er nævnt i punkt 29 i retningslinjerne af 2006, bedømmes i forbindelse med en samlet vurdering, hvor alle relevante omstændigheder tages i betragtning (jf. punkt 27 i retningslinjerne af 2006).

For det tredje kan Kommissionen anerkende disse særlige kendetegn på et senere stadium end det stadium, hvor den objektive grovhed af overtrædelsen eller de formildende omstændigheder, som de berørte virksomheder har påberåbt sig, bedømmes. Det er således angivet i punkt 36 i retningslinjerne af 2006, at Kommissionen i visse tilfælde kan pålægge en symbolsk bøde, og den kan ligeledes, som angivet i disse retningslinjers punkt 37, fravige den generelle metode til fastsættelse af bøder, henset til bl.a. de særlige kendetegn i en given sag.

(jf. præmis 415-417, 420 og 423)

10. På konkurrenceretsområdet gælder, at den fulde prøvelsesret, som Unionens retsinstanser i medfør af artikel 229 EF har fået tildelt ved artikel 31 i forordning nr. 1/2003, giver disse instanser beføjelse til ud over en simpel legalitetskontrol af sanktionen, som kun tillader, at annullationsøgsmålet forkastes, eller at den appellerede retsakt annulleres, at anlægge deres egen vurdering i stedet for Kommissionens

og derfor at ændre den anfægtede retsakt, også selv om den ikke annulleres, under hensyntagen til alle faktiske omstændigheder, ved bl.a. at ændre størrelsen af den pålagte bøde, når spørgsmålet om bødens størrelse forelægges dem til vurdering.

Unionens retsinstansers fastsættelse af en bøde er i denne henseende ikke udtryk for en præcis matematisk operation. Unionens retsinstanser er endvidere hverken bundet af Kommissionens beregninger eller af dens retningslinjer, når de træffer afgørelse i henhold til deres fulde prøvelsesret, men skal foretage deres egen vurdering under hensyntagen til alle sagens omstændigheder.

I denne sammenhæng tager Unionens retsinstanser bl.a. hensyn til arten af de omhandlede konkurrencebegrænsninger, hvorved tildeling af kvoter og fastsættelse af priser betragtes som hørende til de mest alvorlige. Der skal desuden efter omstændighederne tages hensyn til særlige kendetegn såsom den omstændighed, at den berørte virksomhed kun har deltaget i et led, der er begrænset til en enkelt medlemsstats område, af den enkelte overtrædelse på paneuropæisk plan, samt den omstændighed, at denne virksomheds deltagelse især skyldtes en mellemmand, mens det ikke er godtgjort, at virksomheden havde kendskab til dens agents adfærd.

(jf. præmis 450-453 og 462-465)